

ANALIZA ȘI TENDINȚELE IMPACTULUI COVID-19 ASUPRA ACTIVITĂȚII ECONOMICE DIN REPUBLICA MOLDOVA ÎN BAZA ÎNȚEPRINDERILOR DE PROCESARE A PRODUCȚIEI AGRICOLE

Angela CEBAN

*Doctor în economie, cercetător științific
Institutul National de Cercetari Economice*

Vladislav BOLDURAT

*Doctorand, cercetător științific
Institutul National de Cercetari Economice.*

Viorel TUREȚCHI

*Doctorand, cercetător științific
Institutul National de Cercetari Economice.*

Abstract

The effects of the COVID - 19 pandemic present a major challenge for the whole world, including the activity of agricultural producers in the Republic of Moldova.

Some of the restrictions needed to limit the spread of COVID-19 have also led to disruption to the marketing chains of agricultural products, with a potentially significant impact on the population that depended on them. In order to identify the problems and challenges facing the agricultural sector in the Republic of Moldova, an opinion poll of agricultural processing companies was developed.

This article analyzes the results of the interviewees' opinion in order to better understand the challenges faced by the processing companies in order to develop appropriate proposals in order to remedy the negative effects.

Key words: *pandemic, processing enterprises, supply chain, impact, interviewees.*

Introducere

De-a lungul anilor modelarea efectelor pandemice au preconizat consecințele potențiale, dar impactul COVID-19 asupra lanțului de aprovizionare cu alimente și, în special, a producției animaliere a fost neașteptat. Grupurile de cazuri în rândul angajaților din fabricile de procesare a produselor agricole au evoluat rapid pentru a afecta bunăstarea umană, animală și a mediului în mai multe țări. În fabricile de procesare, accentul pe igienă este pus pe calitatea produselor și siguranța alimentelor. Datorită ne respectării măsurilor de siguranță, COVID-19 s-a răspândit rapid și a dus probabil la continuarea muncii a lucrătorilor infectați. În statele lumii multe fabrici de procesare a producției agricole și-au oprit activitatea când au identificat focare majore, punând presiune în special asupra industriilor de porci și păsări de curte. La un moment dat, a existat o reducere de 45% a capacității de procesare a porcilor. Acest lucru a dus la dificultăți de logistică și la majorarea șeptelului de animale la fermele producătorilor. Eliminarea carcasei a fost, de asemenea, asociată cu potențiale riscuri de biosecuritate și efecte dăunătoare asupra mediului. Prin urmare, aceasta este o problemă de securitate, care afectează bunăstarea umană, animală și de mediu și evidențiază fragilitatea sistemelor intensive de producție a animalelor.

În secolul trecut, pandemia de gripă din 1918 a infectat aproximativ 500 de milioane de oameni și a ucis 17-50 de milioane. Mai recent, pandemia de gripă porcină din 2009 a infectat aproximativ 61 de milioane și a ucis aproximativ 284.000. Cu toate acestea, recente focare SARS și MERS au arătat că coronavirusurile sunt candidați puternici pentru răspândirea patogenilor zoonotici. Acest lucru se întâmplă pe fondul presiunilor generate de schimbările climatice, securitatea și siguranța alimentară [1].

În prezent, amenințările majore percepute în producția intensivă de animale au fost un focar pandemic de boală virală a animalelor străine. O pandemie poate aduce provocări scontate, dar există întotdeauna riscuri neprevăzute care transcend sănătatea umană [2].

Producția de animale, în special de porci și păsări de curte, în lumea industrializată și cea în curs de dezvoltare, se caracterizează prin natura sa intensivă, inițial condusă de politicile guvernamentale postbelice menite să crească producția și să scadă costurile, dar acum susținute de cererea consumatorilor pentru produse mai ieftine.

Impactul imediat al COVID-19 a fost un val de cumpărare de panică de către consumatori. Printre produsele care au dispărut de pe rafturile supermarketurilor în primele zile s-au numărat, dezinfectanți și produse igienice, paste, orez, făină și drojdie, ouă, brânză și lapte etc. Tendințele generale au inclus creșterea vânzărilor cu amănuntul de carne, ouă și lactate, pine, crupe.

Schimbării în continuare a climei arată niveluri sporite de consecințe adverse pentru aceste sisteme în agricultură. În acest context există diverse zone, în care vor avea loc pierderi ireversibile, iar dacă aceste zone vor deveni nepotrivite pentru viața populației lor actuale sau vor dispărea, multe specii de plante și animale nu-și vor putea găsi alternative potrivite pentru viață și ar putea să dispară. Gravitatea efectelor schimbării climei diferă de la o specie la alta, ceea ce presupune dezmembrarea unor comunități de plante și animale, iar asta, la rândul său, va conduce la subminarea unor bunuri și servicii din ecosisteme [3].

Metodologia cercetării

Analiza impactului COVID-19 asupra activității economice din Republica Moldova a fost efectuată în baza sondajului de opinie al întreprinderilor de procesare a producției agricole în cadrul expresiei de interes 20.70086.25/COV Managementul riscurilor și elaborarea măsurilor de atenuare a consecințelor pandemiei COVID-19 asupra securității alimentare a Republicii Moldova, (AGROCOV19).

În calitate de intervievați au participat 59 de agenți economici cu statut de persoane juridice de diferite dimensiuni economice, activitatea de antreprenariat fiind bazată pe procesarea produselor de origine fitotehnică și zootehnică. Sondajul include 20 de întrebări menite să elucideze situația economică generală a entităților din domeniul respectiv, accesul acestora la materie primă și inputuri, precum și asigurarea cu forță de muncă în contextul efectelor nefaste ale pandemiei COVID-19 asupra evoluției economiei naționale.

Expunerea conținutului de bază

Pentru obținerea rezultatelor cât mai obiective a situației socio-economice actuale s-a optat ca eșantionul de interviu să includă întreprinderi de procesare din toate regiunile de dezvoltare a țării (cu excepția

regiunii din stânga râului Nistru). Ca rezultat, s-a obținut următoarea configurație (Figura 1):

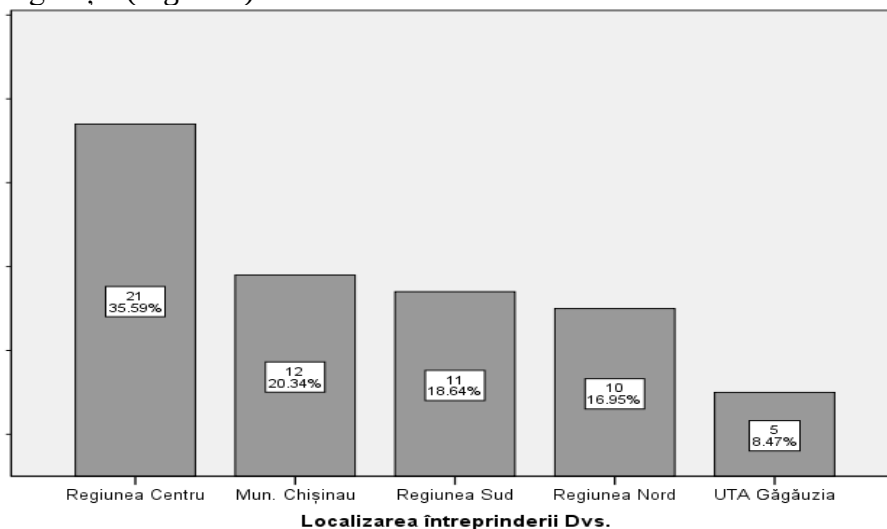

Figura 1. Localizarea și numărul întreprinderilor participante la sondajul de opinie

Sursa: Efectuat în baza datelor sondajului de opinie.

Cele mai multe întreprinderi procesatoare, participante la realizarea sondajului (33 agenți economici), se găsesc în zona de Centru a țării, inclusiv mun. Chișinău. Regiunea de Nord este reprezentată de 10 agenți economici, Regiunea de Nord – 11 întreprinderi și UTA Găgăuzia – 5 întreprinderi de procesare. După profilul de activitate și localizare geografică aceste întreprinderi au următoarea distribuție (Tabelul 1):

Tabelul 1. Localizarea întreprinderilor de procesare intervievate după regiuni și profil.

Specializarea întreprinderilor	Mun. Chișinău	Regiunea Nord	Regiunea Centru	Regiunea Sud	UTA Găgăuzia	Total
Producția, prelucrarea și conservarea cărnii și a produselor din carne, unit.	1	1	6	1	0	9

Specializarea întreprinderilor	Mun. Chișinău	Regiunea Nord	Regiunea Centru	Regiunea Sud	UTA Găgăuzia	Total
Prelucrarea și conservarea peștelui, crustaceelor și moluștelor, unit.	0	0	1	0	0	1
Prelucrarea și conservarea fructelor și legumelor, unit.	1	2	2	2	0	7
Fabricarea uleiurilor și a grăsimilor vegetale și animale, unit.	0	2	1	0	0	3
Fabricarea produselor lactate, unit.	0	0	3	0	1	4
Fabricarea produselor de morărit, unit.	1	2	1	1	0	5
Fabricarea preparatelor pentru hrana animalelor, unit.	0	1	0	0	0	1
Fabricarea băuturilor alcoolice, unit.	9	2	5	6	4	26
Producția de băuturi răcoritoare nealcoolice, unit.	0	0	1	1	0	2

Specializarea întreprinderilor	Mun. Chișinău	Regiunea Nord	Regiunea Centru	Regiunea Sud	UTA Găgăuzia	Total
Fabricarea altor produse alimentare, unit.	0	0	1	0	0	1
Total întreprinderi pe regiuni, unit.	12	10	21	11	5	59

Sursa: Efectuat în baza datelor sondajului de opinie.

În dependență de capacitățile tehnico-materiale necesare dezvoltării și practicării activității de procesare a produselor agricole, pe teritoriul republicii activează întreprinderi de toate dimensiunile economice (micro, mică, medie, mare).

Prin urmare, unul din obiectivele sondajului dat a fost de a include în eșantionul interviuat toate categoriile de întreprinderi din punct de vedere al mărimii economice. Respectând acest principiu, s-a obținut următoarea reprezentativitate (Figura 2):

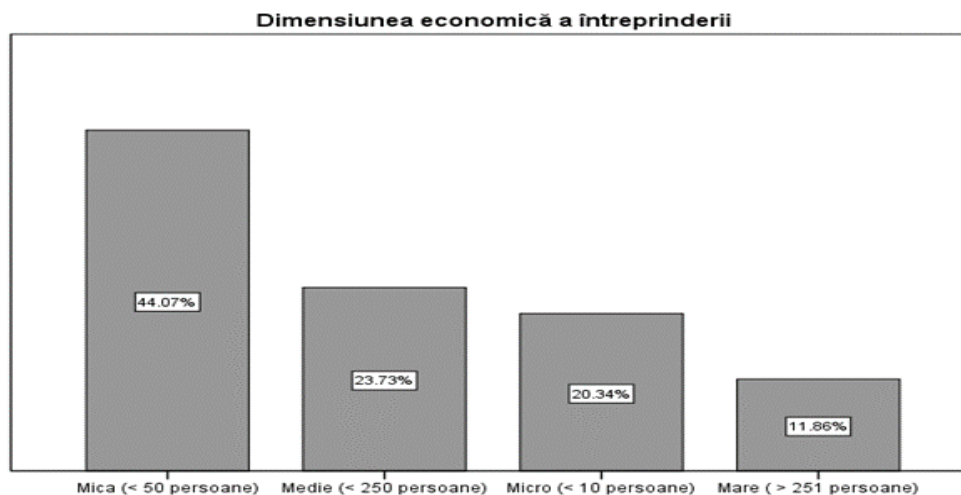

Figura 2. Ponderea întreprinderilor după dimensiunea economică, interviuate

Sursa: Efectuat în baza datelor sondajului de opinie.

Domeniul de procesare a produselor agricole este destul de variat, respectiv, întreprinderile participante la sondaj au următoarele specializări (Figura 3):

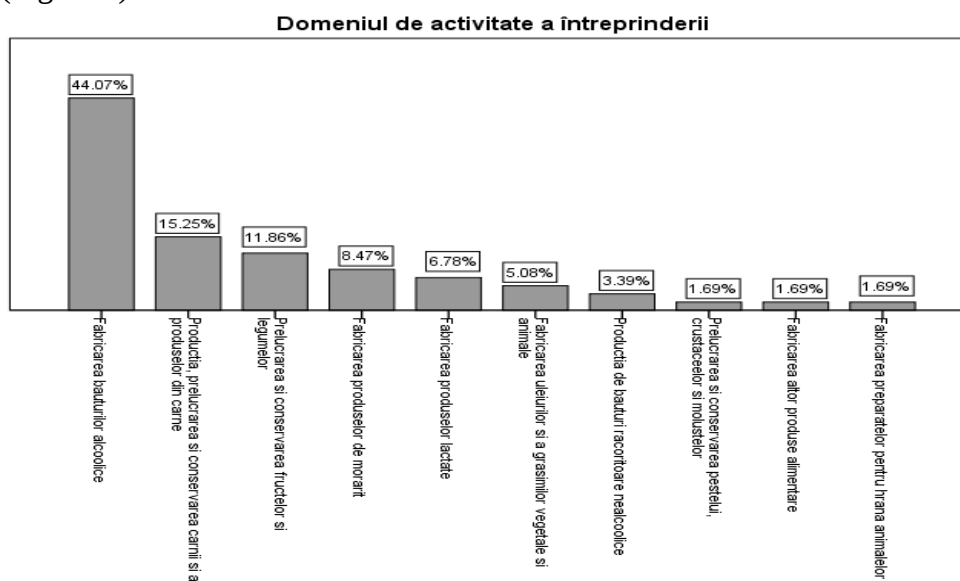

Figura 3. Domeniul de activitate economică a întreprinderilor intervievate

Sursa: Efectuat în baza datelor sondajului de opinie.

Cele mai multe întreprinderi din grupul respectiv (44%) activează în sectorul vinificației. Acest fapt se datorează dezvoltării ascendente a sectorului vitivinicol, a numărului mare de agenți economici activi la moment pe piața națională cât și cea internațională.

Locul secund îi revine întreprinderilor procesatoare a produselor de carne, urmate de entitățile economice procesatoare de fructe și legumelor, a procesatorilor de produse lactate și a celor ce se ocupă cu fabricarea uleiurilor alimentare. Într-un număr mai redus se regăsesc procesatorii de pește, fabricarea produselor alimentare, prepararea hranei combinate pentru animale.

Efectele pandemiei COVID-19 au fost și sunt resimțite în toate sectoarele economiei naționale. Prin urmare, efectele economice negative s-

au manifestat și asupra agenților economici din domeniul procesării produselor agricole (Figura 4):

Starea afacerii Dvs. astăzi (în timpul Pandemiei Covid-19), în comparație cu aceeași perioadă a anului precedent?

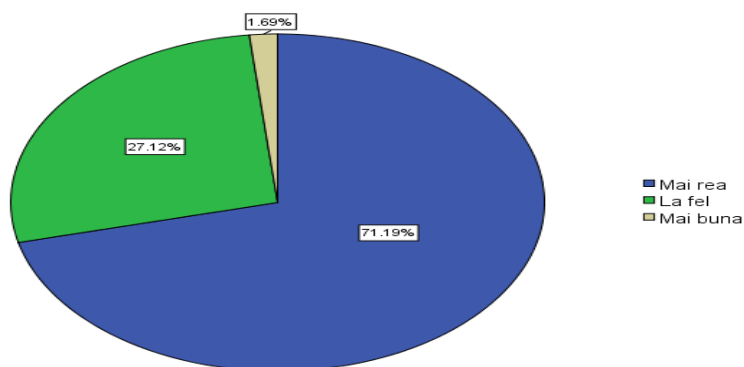

Figura 4. Calitatea situației economice actuale a întreprinderii comparativ cu perioada premergătoare pandemiei

Sursa: Efectuat în baza datelor sondajului de opinie.

Figura respectivă demonstrează anvergura impactului negativ asupra stării economice a întreprinderilor date. Aproximativ 2/3 din agenții economici intervievați au resimțit mai mult sau mai puțin efectele economice negative ale pandemiei, 27,1% din respondenți au reușit să-și mențină starea economică la nivelul perioadei de prepandemie, iar 1,6% din participanți la sondaj au remarcat chiar și o îmbunătățire a situației economico-financiară.

Totodată, analizând situația economică actuală a subiecților intervievați prin prisma localizării geografice, vom obține următorul tablou (Tabelul 2):

Tabelul 2. Starea economică actuală a întreprinderilor comparativ cu anul precedent în dependență de localizarea acestora, unități.

Localizare după regiuni	Starea afacerii Dvs. astăzi (în timpul Pandemiei Covid-19), în comparație cu aceeași perioadă a anului precedent?			Total
	Mai rea	La fel	Mai bună	
Mun. Chișinău	9	2	1	12
Regiunea de Nord	7	3	0	10

Localizare după regiuni	Starea afacerii Dvs. astăzi (în timpul Pandemiei Covid-19), în comparație cu aceeași perioadă a anului precedent?			Total
	Mai rea	La fel	Mai bună	
Regiunea de Centru	12	9	0	21
Regiunea de Sud	10	1	0	11
UTA Găgăuzia	4	1	0	5
Total, unități	42	16	1	59

Sursa: Efectuat în baza datelor sondajului de opinie.

Perioada de pandemie COVID-19 s-a manifestat asupra întreprinderilor printr-o serie de probleme și dificultăți, cum ar fi (Figura 5):

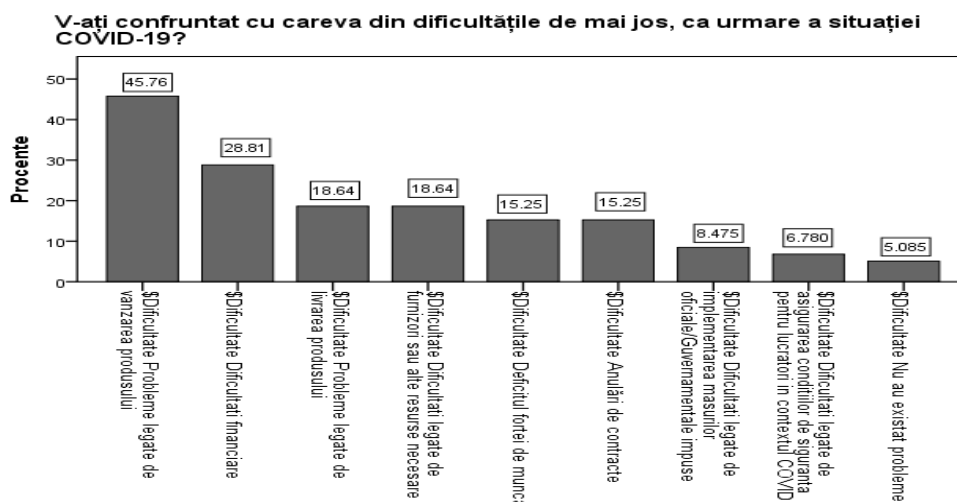

Figura 5. Principalele probleme în activitatea economică a întreprinderilor de procesare în perioada de pandemie

Sursa: Efectuat în baza datelor sondajului de opinie.

Cele mai dese probleme vizate de procesatorii agricoli autohtoni, sunt la capitolul vânzărilor produsului finit, dificultăți financiare și probleme de livrare – furnizare a materiei prime. O problemă acută este anularea contractelor și lipsa forței de muncă. Aproximativ 5% din respondenți nu au

reclamat nicio dificultate. Totodată, 2/3 din întreprinderile participante la sondaj au menționat stabilitatea prețurilor la materie primă și accesul la inputuri și doar 1/3 au remarcat probleme la capitolul dat.

Insuficiența forței de muncă este unul din impedimentele de bază ce poate periclita întreg procesul de producere. Această problemă a existat și până la declanșarea pandemiei și doar s-a agravat odată cu evoluția acesteia. Acest fapt a afectat 62,7% din respondenți (Figura 6):

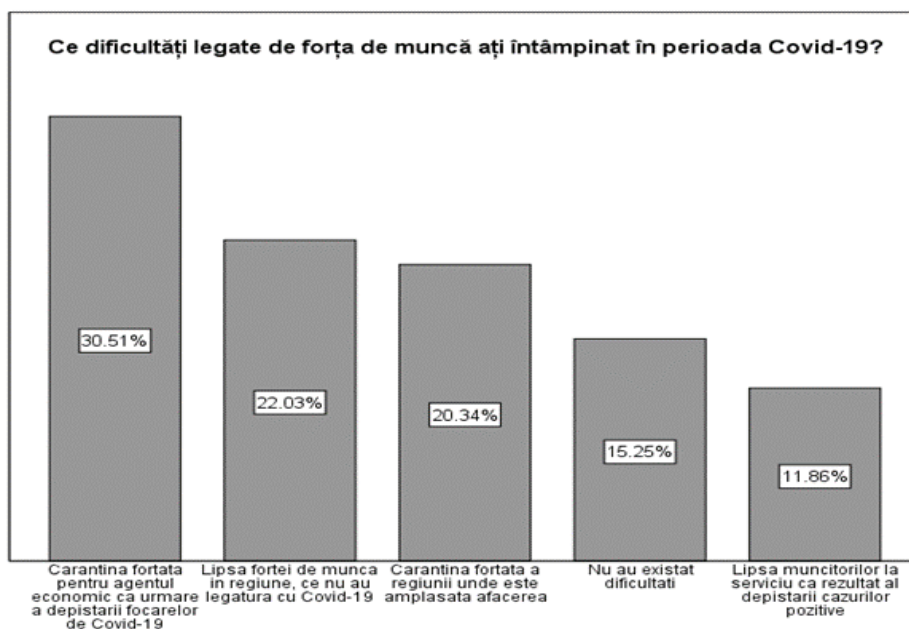

Figura 6. Principalele probleme în asigurarea cu forță de muncă a întreprinderilor

Sursa: Efectuat în baza datelor sondajului de opinie.

Practic, se poate de menționat, că doar 15% din întreprinderile autohtone sunt asigurate în totalitate cu resurse de muncă, iar pentru 22% din respondenți aceasta este o problemă cronică, indiferent de situația socio-economică.

Sub aspect regional, asigurarea întreprinderilor cu forță de muncă, cât și problemele menționate la subiectul dat în perioada manifestării acute a pandemiei, are următoarea configurație (Tabelul 3):

Tabelul 3. Repartizarea întreprinderilor după principalele probleme în asigurarea cu forță de muncă la nivel de regiune, unități.

Localizare după regiuni de dezvoltare	Dificultăți legate de forța de muncă ați întâmpinat în perioada Covid-19.					Total
	Carantina forțată a regiunii unde este amplasată afacerea	Carantina forțată pentru agentul economic ca urmare a depistării focarelor de Covid-19	Lipsa muncitorilor la serviciu ca rezultat al depistării cazurilor pozitive	Lipsa forței de muncă în regiune, ce nu au legătura cu Covid-19	Nu au existat dificultăți	
Mun. Chișinău	2	4	1	3	2	12
Regiunea de Nord	1	3	2	4	0	10
Regiunea de Centru	6	10	0	2	3	21
Regiunea de Sud	1	0	4	4	2	11
UTA Găgăuzia	2	1	0	0	2	5
Total unit.	12	18	7	13	9	59

Sursa: Efectuat în baza datelor sondajului de opinie.

Criza economică, ca urmare a manifestărilor negative asupra economiei naționale, a avut și are în continuare un impact direct asupra consumatorului.

Diminuarea capacității de cumpărare a populației locale a impus o presiune semnificativă asupra procesatorilor în procesul de realizare a produselor finite. Ca rezultat aceștia au remarcat următoarele probleme (Figura 7):

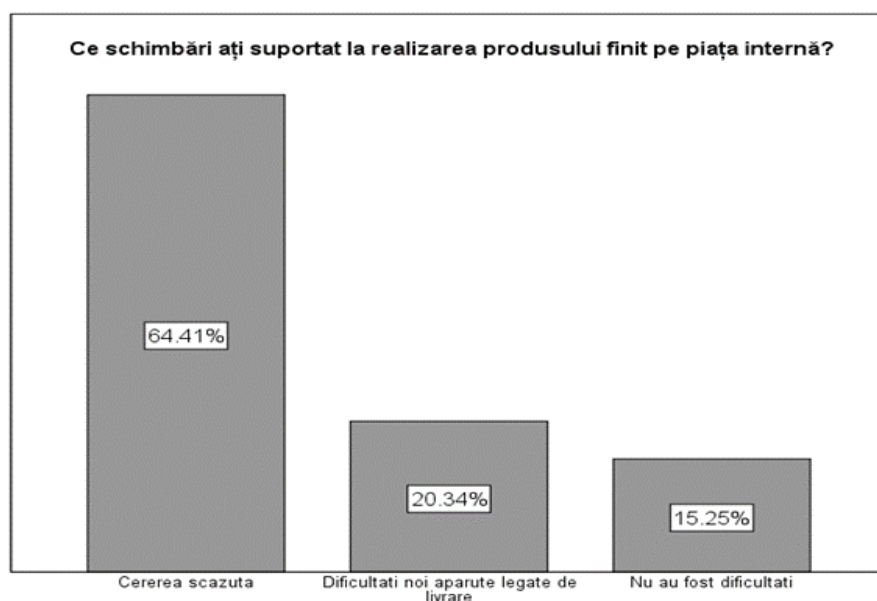

Figura 7. Principalele impedimente la realizarea produselor

Sursa: Efectuat în baza datelor sondajului

Totodată, 85% din respondenți au menționat cererea scăzută precum și dificultăți noi apărute la livrarea produsului, 15% din întreprinderi nu au raportat nicio problemă în procesul de realizare a producției. Aceleași tendințe sunt remarcate și de întreprinderile exportatoare (Tabelul 4):

Tabelul 4. Repartizarea întreprinderilor după principalele probleme în procesul de realizare a producției procesate pe piața internă, unități.

Localizare după regiuni de dezvoltare	Piața internă			Piețele externe		
	Cererea scăzută	Dificultăți noi apărute legate de livrare	Nu au fost dificultăți	Cererea scăzută	Dificultăți noi apărute legate de livrare	Nu au fost dificultăți
Mun. Chișinău	11	0	1	8	1	3
Regiunea de Nord	4	4	2	1	3	2

Localizare după regiuni de dezvoltare	Piața internă			Piețele externe		
	Cererea scăzută	Dificultăți noi apărute legate de livrare	Nu au fost dificultăți	Cererea scăzută	Dificultăți noi apărute legate de livrare	Nu au fost dificultăți
Regiunea de Centru	11	5	5	5	7	2
Regiunea de Sud	8	3	0	5	4	0
UTA Găgăuzia	4	0	1	3	0	0
Total, unit.	38	12	9	22	15	7

Sursa: Efectuat în baza datelor sondajului

Restricțiile impuse la nivel național, cât și internațional a impulsionat noi abordări în promovarea produselor finite, la identificarea noilor piețe de realizare (Figura 8):

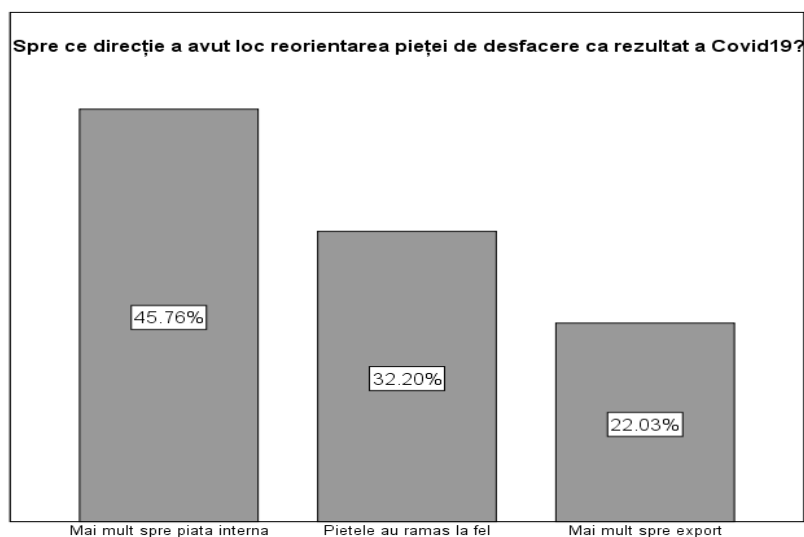

Figura 8. Direcțiile de reorientare a întreprinderilor în scopul identificării noilor piețe de desfacere a producției

Sursa: Efectuat în baza datelor sondajului

Prin urmare, analizând activitatea de marketing a agenții economice în dependență de mărimea lor economică, aceștia au demonstrat următoarele opțiuni la alegerea piețelor de desfacere (Tabelul 5):

Tabelul 5. Identificarea piețelor de desfacere de către agenții economici procesatori în dependență de mărimea lor economică, în contextul pandemiei COVID-19, unități.

Dimensiunile economice ale întreprinderii	Direcțiile de reorientare a piețelor de desfacere ca rezultat a Covid-19			Total
	Mai mult spre export	Mai mult spre piața internă	Piețele au rămas la fel	
Micro (<10 pers.)	3	4	5	12
Mică (<50 pers.)	6	12	8	26
Medie (< 250 pers.)	1	10	3	14
Mare (>251 pers.)	3	1	3	7
Total, unități	13 (22,0%)	27 (45,8%)	19 (32,2%)	59

Sursa: Efectuat în baza datelor sondajului

Ținând cont de ponderea mare a întreprinderilor procesatoare de mărimi economice mici și mijlocii în economia națională, dar și capacitatea redusă a acestora de a aborda piețele externe, este firească orientarea acestora mai mult spre consumatorul intern. Cu toate acestea, criza actuală a avut și are un impact serios asupra volumului de realizare a producției pe piața internă. Comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent, întreprinderile au reclamat următoarele modificări (Tabelul 6):

Tabelul 6. Variația volumului de vânzări pe piața internă comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent, unități.

Dimensiunile economice ale întreprinderii	Variațiile volumului vânzărilor (în %) comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent pe piața internă					
	A scăzut <10%	A scăzut <25%	Ascăzut <50%	A scăzut <80%	Volumul vânzărilor a rămas stabil	Acrescut <10%
Micro (<10 pers.)	1	2	5	2	1	0

Mică (<50 pers.)	7	2	9	3	5	0
Medie (< 250 pers.)	8	2	1	0	1	2
Mare (>251 pers.)	1	1	1	2	1	0
Total, unit.	17	7	16	7	8	2

Sursa: Efectuat în baza datelor sondajului

Tendințe similare se observă și pe piețele externe. Majoritatea agenții economice, cu tradiții pe piața externă, au remarcat probleme la realizarea producției (Figura 9):

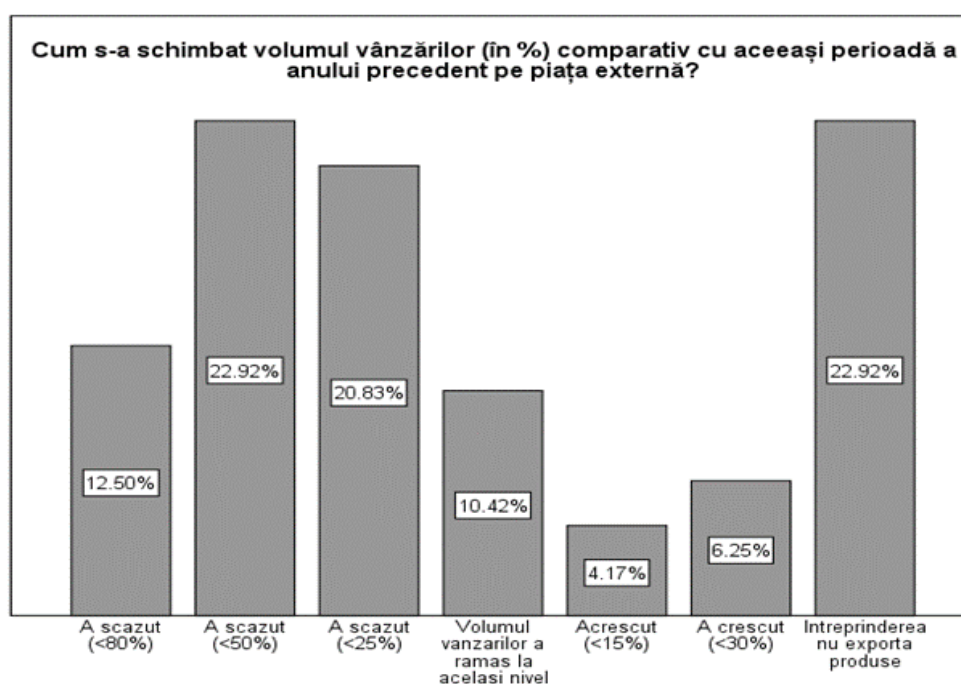

Figura 9. Nivelul vânzărilor pe piața externă comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent (%)

Sursa: Efectuat în baza datelor sondajului

Astfel, 2/3 din respondenți au remarcat o diminuare de la 25 până la 80% a volumului de vânzări în perioada respectivă și doar un număr mic de

agenți economici au obținut rezultate pozitive în promovarea produselor pe piețele externe.

Toți factorii economici enumerați anterior exercită o presiune extraordinară asupra situației tuturor agenților economici procesatori. Conform sondajului respectiv, aproximativ 2/3 din întreprinderi au fost mai mult sau mai puțin afectate financiar (Figura 10):

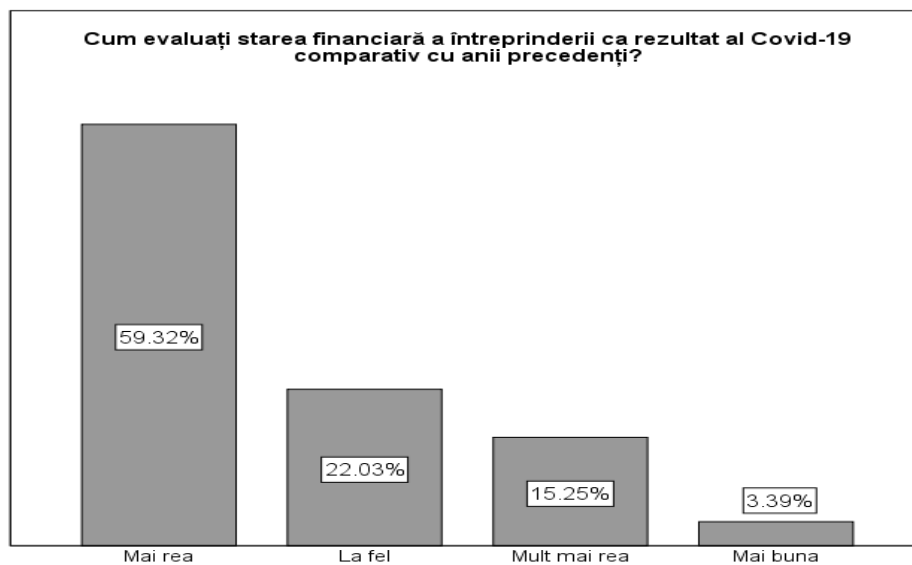

Figura 10. Calitatea situației financiare a întreprinderilor de procesare intervievate (%)

Sursa: Efectuat în baza datelor sondajului

Totodată, conform studiului, cele mai afectate sunt întreprinderile micro, mici și medii.

Acest fapt poate fi explicat prin posibilitățile și accesul mai lejer a întreprinderilor mari la noi resurse financiare ceea ce pentru restul categoriilor de întreprinderi reprezintă un impediment serios.

Ca rezultat, actualmente, starea financiară a agenților economici chestionați, în dependență de mărimea lor economică, este prezentată în următorul mod (Tabelul 7):

Tabelul 7. Evoluția stării financiare a întreprinderilor de procesare ca rezultat al efectelor pandemiei COVID – 19, unități.

Dimensiunile economice ale întreprinderii	Stare financiară actuală în urma impactului pandemiei COVID – 19.				
	Mult mai rea	Mai rea	La fel	Mai bună	Total
Micro (<10 pers.)	3	8	1	0	12
Mică (<50 pers.)	5	16	5	0	26
Medie (< 250 pers.)	0	8	5	1	14
Mare (>251 pers)	1	3	2	1	7
Total, unit.	9	35	13	2	59

Sursa: Efectuat în baza datelor sondajului

Este evident riscul economic ce planează asupra întreprinderilor micro și mici, deoarece 32 din entitățile menționate au probleme acute financiare. Prin urmare, acest fapt reprezintă o incertitudine privitor la activitățile economice pentru următorii 3 – 5 ani ale întreprinderilor respective. Din răspunsul oferit la tema dată, procesatorii au indicat următoarele prognoze (Figura 11):

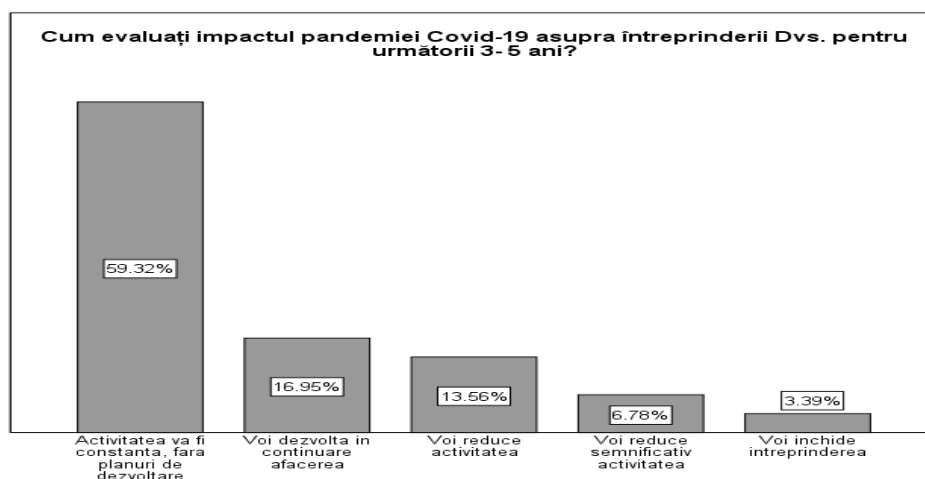

Figura 11. Prognoza evoluției activităților economice pentru următorii 3-5 ani a întreprinderilor interviuate

Sursa: Efectuat în baza datelor sondajului

Figura respectivă denotă faptul că 59% din întreprinderi au ca scop menținerea sau conservarea stării economice la nivelul actual, sperând la o perioadă mai favorabilă în viitor. În același timp 17% vor să-și dezvolte afacerile, 20% sunt impuși să-și reducă activitatea, iar aproximativ 4% își vor sista activitatea economică.

Menținerea și dezvoltarea unei afaceri este un proces complex, de durată și comportă multe riscuri. În condițiile de crize economice, sociale sau sanitare această acțiune este și mai dificilă. În acest caz este oportun ajutorul statului la depășirea dificultăților economice cu care se confruntă entitățile economice. Criza economică actuală survenită în urma declanșării pandemiei COVID – 19, a impus anume această situație când agenții economici autohtoni necesită ajutor din partea statului. La fel și întreprinderile autohtone de procesare a produselor agricole solicită implicarea statului. Calitatea intervenției organelor de resort în sprijinul domeniului dat este evaluat de agenții economici procesatori în felul următor (Figura 12):

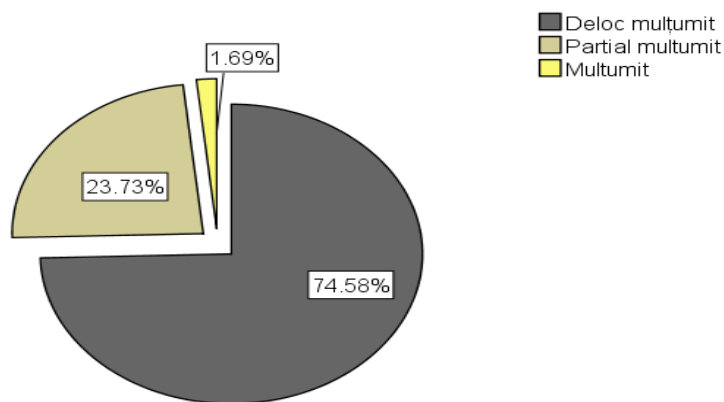

Figura 12. Evaluarea de către întreprinderile de procesare intervievate a acțiunilor de ajutorare din partea statului

Sursa: Efectuat în baza datelor sondajului

Din figura dată se poate de remarcat că 2/3 din procesatorii participanți la sondaj nu au profitat de niciun fel de ajutor din partea statului, și doar 1/3 sunt parțial sau mulțumiți de intervențiile statului.

Totodată, cel mai redus acces la ajutorul statului au avut întreprinderile de mărimi economice micro, mici și medii. Cele mai defavorizate fiind întreprinderile mici (Tabelul 8):

Tabelul 8. Nivelul de apreciere al întreprinderilor față de acțiunile statului, în dependență de mărimea lor economică, unități

Dimensiunile economice ale întreprinderii	Cât de mulțumiți sunteți de intervențiile statului vis-a-vis de afacerea Dvs.?			
	Deloc mulțumit	Parțial mulțumit	Mulțumit	Total
Micro (<10 pers.)	6	6	0	12
Mică (<50 pers.)	24	1	1	26
Medie (< 250 pers.)	10	4	0	14
Mare (>251 pers)	4	3	0	7
Total, unit.	44	14	1	59

Sursa: Efectuat în baza datelor sondajului

Datele prezentate în tabelul dat reflectă implicarea insuficientă a statului în procesul de susținere a întreprinderilor de procesare autohtone, impunând aceste entități să supraviețuiască pe cont propriu.

Concluzii și recomandări:

1. Sondajul de opinie privind impactul pandemiei COVID – 19 asupra activității procesatorilor de produse agricole din Republica Moldova a fost realizat pe un eșantion de 59 de agenți economici ce activează în diferite sfere de procesare. Întreprinderile intervievate sunt de diferite mărimi economice și din punct de vedere al localizării geografice reprezintă toate Regiunile de Dezvoltare, cu excepția teritoriului din stânga râului Nistru;

2. Din totalul de agenți economici, participanți la realizarea sondajului dat, 44% sunt specializați în fabricarea băuturilor alcoolice, 15% - producția, prelucrarea și conservarea cărnii și a produselor din carne, 12% - prelucrarea și conservarea fructelor și a legumelor, 8,5% - fabricarea produselor de morărit, 6,5% - fabricarea produselor lactate și 14% - prelucrarea și conservarea peștelui, fabricarea uleiurilor și grăsimilor vegetale, producția de băuturi răcoritoare, a altor produse alimentare etc;

3. După mărimea economică, întreprinderile respective se clasează: micro – 20,3%, mici – 44%, medii – 23,8%, mari – 11,9%;

4. Impactul negativ asupra situației economice a fost resimțit de 42 agenți economici, declarând o degradare a situației financiare. Aproximativ

1/3 din respondenți au reușit să-și mențină starea economică la nivelul anilor precedenți și doar un agent economic a obținut performanțe economice;

5. În perioada de pandemie, principalele dificultăți întâmpinate de respondenți în activitatea economică țin de realizarea produsului, probleme acute financiare, livrarea produsului, deficitul forței umane de muncă, anulări de contracte etc.;

6. Lipsa forțe de muncă a fost resimțită de 85% din întreprinderile intervievate, iar principalele probleme enunțate sunt: carantina forțată pentru agenții economici, insuficiența forței de muncă în regiune, absența muncitorilor ca urmare a infectării cu COVID – 19;

7. Criza economică a afectat atât piața internă, cât și cea externă. Astfel, 38 de agenți economici au menționat o scădere evidentă a cererii pe piața internă. Aceeași problemă au reclamat și 22 de exportatori. Altă problemă este legată de dificultățile de livrare a producției pe piața internă și cea externă, fiind menționată de 27 de întreprinderi;

8. Restricțiile de circulație externă a impus ca 45% din procesatorii intervieuți să se reorienteze pe piața internă, 22% - au avut posibilitatea să obțină acces spre piețele exterioare, iar 33% din agenții economici au reușit să-și mențină pozițiile pe piețele tradiționale de până la declanșarea pandemiei;

9. Criza economică și problemele financiare cu care se confruntă sectorul de procesare a determinat o reducere de la 10 până la 80% din volumul inițial de vânzări. Acest fapt a fost remarcat de 49 de agenți economici participanți la realizarea sondajului și doar 10 agenți au reușit sau chiar mări volumul producției realizate;

10. Situația dată a avut un impact direct asupra situației financiare a respondenților. Prin urmare 2/3 din întreprinderi au menționat o scădere semnificativă a surselor financiare și doar 1/3 au putut să-și mențină favorabilă situația financiară;

11. Impactul economic negativ asupra activității economice a întreprinderilor de procesare importă și riscuri eminente în procesul de dezvoltare mai departe a afacerilor. Cu toate acestea, 60% din intervieuți sunt optimiști și, cel puțin, vor încerca să-și mențină afacerile în următorii 3-5 ani, 17% intenționează să o dezvolte și 33% din agenții participanți la sondaj vor reduce sau chiar își vor sista activitatea economică;

12. Conform părerilor persoanelor juridice chestionate, statul a avut o implicare nesatisfăcătoare în procesul de susținere a afacerilor economice.

Prin urmare 2/3 s-au arătat nemulțumiți de intervenția sau absența statului și doar 1/3 din respondenți sunt parțial sau total mulțumiți de ajutorul acordat.

Recomandări:

1. Diversificarea surselor de aprovizionare cu materie primă destinată procesării, încheierea de acorduri unde materia primă poate fi livrată în avans sau cu o achitare inițială minimă sub garanția asociațiilor de procesatori și producători.

2. Demararea unei conlucrări stabile și de durată între asociațiile de producători și procesatori cu scopul de a determina și eficientiza lanțul de aprovizionare cu materie primă, cât și promovarea produsului finit pe piața internă și cele externe de către asociațiile respective;

3. Implicarea Guvernului Republicii Moldova și în special, a Ministerului Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului în elaborarea programelor de susținere logistică a agenților economici din domeniul de procesare.

4. Organizarea de către MADR a meselor rotunde cu participarea producătorilor agricoli, a procesatorilor și companiilor de realizare și distribuție a produselor finite în identificarea metodelor optime de conlucrare;

5. Implicarea sectorului bancar național în susținerea domeniului de procesare prin acordarea creditelor preferențiale agenților economici din sfera respectivă;

6. Promovarea produselor procesate de către organele de stat cât și de însuși procesatori prin intermediul mass-media, a rețelelor de socializare;

7. Organizarea târgurilor locale, raionale sau republicane ce pot fi desfășurate la aer liber și în cazul când situația epidemiologică permite acest lucru cu scopul de a promova produsele promovate;

8. Crearea parteneriatului public privat între Autoritățile Publice Locale, Autoritățile Publice Centrale și procesatorii din mediul rural în scopul susținerii informaționale, de promovare și acordare logistică;

9. Elaborarea de către Guvernul RM a unui program de reeșalonare a datoriilor agenților economici procesatori către bugetul de stat;

10. Acordarea de către Guvern a unor anumite preferințe financiare agenților economici care vor deschide noi locuri de muncă;

11. Contribuirea statului la dezvoltarea afacerilor agenților economici procesatori care vor prezenta un plan relevant de dezvoltare a afacerii pentru următorii 3 – 5 ani;

12. Vaccinarea contra COVID – 19 a tuturor persoanelor implicate în procesul tehnologic de producere pentru a preveni eventualele dificultăți survenite din cauza carantinei sau îmbolnăvirii lucrătorilor.

Bibliografie

- [1]. <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fvets.2020.585787/full>
accesat la 17.05.21
- [2]. <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fvets.2020.585787/full>
accesat la 17.05.21
- [3]. <http://www.fao.org/3/aq675ro/aq675ro.pdf> accesat la 18.05.21